

καὶ τὸν ὀρμηγέβει «νὰ μὴν ὑποχωρῇ παρὰ στὴ λογικὴ καὶ σὸτι εἶνε ὀλοφάνερο». Σάφτά του τὰ γράμματα λάμπει ἡ ζωηρὴ ἀγάπη του γιὰ τὴ φύση: «Βρίσκω, γράφει πάλι στὸν Paradol¹, τὴ φύση ἐκατὸ φορὲς ὁμορφότερη ἀπὸ τότε π' ἄρχισα νὰ τὴ συλλογίζομαι τι εἶνε. Τόρα ποῦ βλέπω τὰ μεγάλα κουνήματα τῶν δέντρων, τὸ παιγνίδι τοῦ φωτός, τὸν πλοῦτο καὶ τὸ στολισμὸ ὄλων ἀφτῶν τῶν χρωμάτων καὶ τῶν σκισμάτων, ὅταν ἀκούω ἀφτὸν τὸν κούφιο κρότο, τὸν ἀβέβαιο, τὸν ἀτέλειωτο, τὸν ἀρμονικὸ ποῦ μιὰ δυναμώνει καὶ μιὰ σβύνει μέσ' τὰ δάση, νιώθω τὴν παρουσίαν τῆς παγκόσμιας ζωῆς· δὲν βλέπω πιά τὸν κόσμον σὰν νᾶναι μιὰ μηχανή, μὰ σὰν κἄτι ζωντανό· βρίσκω πῶς ἡ μοναξιά εἶνε ζωντανή, πῶς μιλάει καὶ πῶς ἡ ψυχὴ εὐκόλα συμφωνεῖ μὲ τὴν ἀπλὴ καὶ σὰν ἀποχοιμισμένη ἀφτὴ ζωὴ ποῦ περνοῦν τὰ κατώτερ' ἀπ' τὸν ἀνθρωπο ὄντα.» Μὲ νεανικὸ ἐνθουσιασμὸ ζητᾷ ὀλοένα «νάποχτήσῃ πιὸ ζωηρὸ αἴσθημα τοῦ καλοῦ καὶ τάληθινου» καὶ φτάνει, γράφει στὸ φίλο του², ἕνα πῶμα νὰ σοῦ φανῇ ὁμορφο γιὰ νὰ πῇς: εἶνε ἀληθινό.» Κανένας σκεπτικισμὸς δὲ χωράει πιά στὴ σοφὰ σκηματισμένη καὶ κρουστὴ ψυχὴ του· ἡ ἀμφιβολία τῆς εἶνε βαρεὶα καὶ τὴν διώχει. «...Τόσο λίγο λοιπὸν ἐχτιμᾷς τὸν ἑαυτό σου, γράφει στὸν Paradol, τὸ σύντροφό του στίς μεταφυσικὰς σκέψεις σου³, ποῦ τὸν ἀφίνεις στὴν ἀμφιβολία; Καὶ δὲν ξέρεις, ἡ ἀμφιβολία, ἂν δὲν εἶνε εἰς τὸν Pascal, πῶς εἶνε δειλία;» Κι ἄλλου «...τίποτα δὲ δέχομαι χωρὶς ἀπόδειξιν».

Τέτοια ἡ νεανικὴ ζωὴ τοῦ Ἰππόλυτου Ταῖν. Μὲ πνεματικὰ ἐφόδια δυσανάλογα μὲ τὴν ἡλικίαν του, μὲ ἀγάπην πρὸς τὴν ἀλήθειαν, τὴν ὁμορφίαν καὶ τὴ φύση, γεμάτος ὑπερήφανο στωϊκισμὸ, τελειώνει τὰ πρῶτά του μαθήματα καὶ περνᾷ τὶς ἐξέτασες του γιὰ τὴν Ecole Normale.

N. B. ΦΑΝΑΡΙΔΗΣ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΠΛΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Ο ΜΑΡΚΟΡΑΣ

Τὸ ἀνέσπερο φῶς ἔλαμπε παρήγορο δείχνοντας τὸ δρόμον τοῦ μεγάλου, ποῦ ἀναπάντεχα εἶχε φύγῃ γιὰ τὴν αἰωνιότητα. Ἀλλὰ τὸ ὑπέρλαμπρο φῶς ἔκαψε ἀντὶ νὰ θερμάνῃ τὰς μουδιασμένες πεταλοῦδες, ποῦ ἔτρεχαν νὰ παίξουν μαζί του, σωριάζοντας σὲ τελειωτικὸ ναυάγιο. Μιὰ ἀπὸ τὰς πρῶτες ἦταν κι ὁ Μαρκοράς, ποῦ μπαίνοντας στὴ φλογερὴν πηγὴ, ἔμεινε ξαφνιασμένος κ' ἔπαιρνε ὅτι ἔβλεπε ἐμπρός του νὰ ὑψώνεται, δίχως νὰ σκύβῃ καὶ νὰ ἰδῇ τὸ βάθος τῆς. Στὸν «Ὅρκον» του, γραμμένο μὲ πρότυπο τὸν «Κρητικὸν» τοῦ Σολωμοῦ, βλέπουμε κἀτι τι ἀψυχο, ποῦ μᾶς δείχνει τὴν ἀγωνία τῆς ζωῆς σκλαβωμένης ἀπὸ τὰ ἐνστικτικὰ σὲ στενωτάτο κύκλον καὶ μόνῃ τῆς φροντίδα ἀπομένει μὲ τὴν ἀχνάδα νὰ ρίξῃ σκιὰς, ποῦ νὰ φανερώσουν τὸν πόθον τῆς πνιγμένο μὲς τὴν ἀνάγκη μιᾶς κούρασμένης ζωῆς, ποῦ ἀκολουθεῖ τὴν ἔντασιν τοῦ πάθους.

¹ Ib. σελ. 28.

² Ib. „ 29.

³ Ib. „ 36.

"Αν ἡ ποίησι εἶναι ἡ ἑξωτερικὴ μορφή, ὁ ὁμορφος στίχος, ἡ ὥραία ἔκφρασι, τότε βέβαια ὁ Μαρκοράς εἶνε ποιητής, ἀλλ' ὅταν ἡ ποίησι εἶναι κάτι, ποῦ ἀνεβάζει ψηλὰ καὶ τὰ πιδ μορφωμένα πνεύματα, δὲ μᾶς ἀπομένει γι' αὐτὸν παρὰ ἡ λύπη γιὰ τὸ τραχὺ ξύπνημα ἀπὸ γλυκύτατο ὄνειρο ποῦ μᾶς ἐνανούρισε γιὰ νὰ μᾶς δώσῃ τὴν ἀπόδοσι σὲ μιὰ καταστροφὴ τοῦ ὁλοκληρωτικοῦ τελείου στὴν ὕλική παράστασι.

Τὸ ἔργο τοῦ Μαρκορά τὸ διακρίνει μιὰ ἐφευρετικὴ ἀδυναμία. Ἔχει ἀνταιγίες φωτός, ποῦ προβάλλουν ἀπὸ μιὰ στενὴ λωρίδα οὐρανοῦ, ἡ ὁποία ὅμως τρέχει νὰ χαθῇ γιὰ νὰ τὴν ἀκολουθήσουν πυκνότερα σκοτάδια. Σέρεται σὲ μιὰ τεχνητὴ διάπλασι, ποῦ μᾶς γαργαλίζει μόνον ὅτι ἡμπορεῖ νὰ ἐρεθισθῇ. Ποῦ τὸ ἐφευρετικὸ μεγαλεῖο ἐνὸς ἀρρόστου. Ἐκεῖ τὰ φτερωτὰ δαχτυλίδια, τὰ φτερωτὰ ἄλογα, τὰ μαγεμένα παλάτια, ποῦ ἐδῶ χάνονται γιὰ νὰ ξαναφανοῦν ἐκεῖ λαμπρότερα, μᾶς κινοῦν τὴν ψυχὴ σ' ἓναν κόσμον, ποῦ δὲν ξεπερνᾷ τὰ ὅρια τοῦ αἰσθητοῦ, μὲ τὴν παράστασι μιᾶς ζωῆς περασμένης, ὅπου ἡ ἀνάμνησι χάνει τὴν παραστατικὴν της ὑποκειμενικότητα καὶ καταντᾷ ἀντικειμενικὴ ἀλήθεια. Διάφορα λυρικά του ποιήματα εἶναι ἀξιόλογα, ἀφοῦ παρουσιάζεται μιὰ κάποια πρωτοτυπία, ἓνα κάποιο τίναγμα, ὅμοιο μὲ σπαρτάρισμα ἀνθρώπου δεμένον, ποῦ γυρεύει νὰ σπάσῃ τὰ δεσμά του. Ἄλλ' εἶναι ἀρκετὰ νὰ τοῦ ἀνοίξουν τὴν αὐτοῦπόστασι στὸ στενὸ μετεώρισμα τῆς Τέχνης; Ἐμεῖς νομίζουμε πῶς τὸ ἔργο τοῦ Μαρκορά θ' ἀφήσῃ ἀρκετὰ σημάδια, ἀλλὰ σ' ἓνα βωμό, ὅπου πρόθυμη θεὰ, ἡ Ἀνθολογία, ἀνοίγει τὴν ἀγκάλη της γιὰ νὰ δεχθῇ τοὺς ἀποκοιμισμένους πιστοὺς της, ὅπου κάποιο φῶς φωτίζει τὸ μαρτυρικὸ τους πρόσωπο ἀπὸ τὴν προσπάθεια στὸ ξένο, ἀλλὰ τὸ φῶς αὐτὸ οὔτε θερμαίνει τὴν ψυχὴ, οὔτε πυρώνει τὸ νοῦ, ποῦ ἀνεπινόητα χάνεται σ' ἓναν τρόπο ὕλικης αὐτοὑπάρξεως, συνθητικὴ ὀντότητα στὴν ἀπόλυτῃ μονάδα, ὅπου σὲ πλημμυρεῖ ἓνα αἶσθημα ἀνέκφραστο σ' ἓνα δάκρυ, ποῦ ἀχνίζει πρὶν πέσει γιὰ τοὺς δυστυχημένους, τοὺς ὁποίους μόνον ἡ λύπη μας περιζώνει, ἐκπληρώνοντας τὸν αἰώνιο νόμον τοῦ ἀπόλυτου ἰδανισμοῦ, ποῦ ἐκδηλώνεται στὴν ὑποκειμενικὴν ἰδέα τοῦ Νίτσε «ἡ συμπονία εἶναι τοῦ σκλάβου». Ἄν καὶ θέλουμε νὰ τὸν ἀκολουθήσουμε δὲν τὸ κατορθώνουμε, γιὰτὶ παντοῦ ἀντικρούουμε τὸν ἴδιον ἄνθρωπον, ποῦ πασαταίνει νὰ βρῇ τὸ δρόμον τοῦ ἀκολουθῶντας πάντα τὸν ἴδιον, ποῦ λίγες στιγμὲς πρὶν εἶχε ἀφήσῃ. Ἐπιστροφή, ἡ ὁποία ἐκδηλώνεται σὲ νανάγιο μὲ τὴν ἀγωνία σταλαγματιᾶς, ποῦ τέλος κατασταλάζει στὸ συναπάντημα μὲ τὸ Βιτορέλλη, ποῦ σάν κακὴ μητρὶα ἐπότισε μασματώδη ἀέρα στὴν τότε ἀγωνιζόμενη Ἰταλία.

Ὁ Τυπάλδος ὅταν ἐτελείωσε τὴ μικρὴ σειρὰ τῶν ποιημάτων του ἐσκέφθηκε τί ἔπρεπε ν' ἀφήσῃ ποῦ νὰ ξεφεύγῃ τὰ στενὰ ὅρια μιᾶς σχολῆς. Τὸ ἐμελέτησε γιὰ χρόνια καὶ τέλος ἐπρόβαλλε μὲ τὴ μετάφρασι τῆς Ἐλευθερωμένης Ἱερουσαλὴμ τοῦ Τάσσου, δυστυχῶς ὅχι καὶ ὅλη, ὅπου ἡ χάρι καὶ ἡ παράστασι τοῦ νοήματος σ' ἀνάλογη τεχνικὴ ἀχτίνα τῆς εἰκόνας, σκεπάζει καὶ τὴν ἐλαττωματικὴν

γραμμή, ποῦ ἀκανόνιστη περιβάλλει πολὺ μέρος τοῦ πρωτοτύπου. Ἄν λοιπὸν κι ὁ Μαρκοῤῥᾶς ἔπαιρνε ἓνα ξένο ἔργο ἀνάλογο μὲ τὴν ἰδιοσυγκρασίᾳ του θὰ ἐπετύχαινε σὲ ἁρμονικὸ δεσμὸ νὰ δέσῃ τὴν ἰδέα τοῦ κειμένου μὲ τὴ μετρικὴ χάρι καὶ ἔκφρασι τοῦ στίχου του, καὶ θὰ ἔληγαν σὲ τέλεια καλλιτεχνικὴ ἐκδήλωσι, θὰ ἐστερέωνε ἔτσι τὸ δρόμο του, ποῦ καμιὰ φιλολογικὴ ἀνεμοζάλη δὲ θὰ ἤμπο-
ροῦσε νὰ συνελάρῃ.

ΝΟΤΗΣ Κ. ΠΟΝΤΑΚΗΣ*

ΑΜΠΟΥ ΤΑΪΜΠ ΕΛ ΜΟΥΤΑΝΑΜΠΙ

I

Ὁ ποιητὴς ἐφιλοξενεῖτο κάποτε στὸ Μπιλμπές, ἐπειδὴ ὅμως ἤθελε νὰ φύγει γιὰ τὴν Ἀντάκεια ἔγραψεν αὐτὸ τὸ ποίημα γιὰ νὰ ζητήσει τὴν ἄδεια νὰ φύγει.

Ἐσβύσαμε τὴ δίψα, μας ὦ γενναῖε Ἱμπν-Ἀσκαρ—Καὶ ὕστερ' ἀπὸ τὴν τόση σου φιλοξένια δὲ νοιώθουμε πλέον ἴχνος δίψας.

Τώρα, τὸ καλλίτερο προᾶμα ποὺ δύνασαι νὰ μᾶς φιλέψεις—δίχως κᾶκια, νὰ μᾶς ἀποχαιρετήσεις καὶ νὰ μᾶς εὐχηθεῖς κατευόδιο.

Μὴ βάλεις στὸ νοῦ σου ὅτι ἐμεῖς οἱ σκλάβοι σου δὲν εἴμεθα εὐχαριστημένοι ἀπὸ τὴν ἐπιτήρηση σου—καὶ ὅτι θὰ ξεστομίσουμε ποτὲ λόγῳ κακὸ γιὰ τὴ μεγαλοδωρία σου,

Ὅταν, ὅμως, βρέχει ἀδιάκοπα—στὴ στράτα ποὺ διαβαίνει ὁ ὁδοιπόρος, τὸν κάνει νὰ βαρύνεται τὸ σύγνεφο.

II

Σὲ μιὰ ἐπιδρομὴ ἐναντίον τῆς Ἀντάκειας ὅπου εὗρισκονταν ὁ ποιητὴς, ἐδολοφόνησαν τὸν Ἀταχροῦρ καὶ τὴ μάνα του καὶ σ' αὐτὴ τὴν περίστασι γράφηκαν οἱ παρακάτω στίχοι.

Ἄν πολεμάτε ν' ἀποχτήσετε κάποια δόξα—μὴν ἄρκεσθεῖτε σὲ πράματα ποὺ ἡ ἀξία τους εἶνε μικρότερη ἀπ' τ' ἄστρα,

Ἀφοῦ ἡ γεύση τοῦ θανάτου γιὰ ἓνα μέτριο προᾶμα—παρομοιάζει τὴ γεύση τοῦ θανάτου γιὰ ἓνα δοξασμένο προᾶμα.

Θὰ θρηνήσουνε γιὰ τὸ χαμό του ἡ φοράδα καὶ τὸ πουλᾶρι του—καὶ τὰ σπαθιά του ποὺ γιὰ κλάυματα ἔχουν αἷμα,

* Κῦττα σχετικὴ σημείωσις στὴ Λογοτεχνικὴ Κίνησι.